

Familjen Halls sköna SOMMARNÖJE

Slottet med den monumentala fritrappan. Vid dåligt väder kunde vagnarna köra in in under trappan och släppa av gästerna.

När John Hall lät bygga ett sommarställe utanför Göteborg kunde han föga ana att det skulle gå till historien som ett av den gustavianska erans främsta byggnadsverk. Välkommen till Gunnebo slotts förtrollande värld!

AV JOHN WERICH FOTO INGALILL SNITT

Norra stilträdgården. Här finns lagerträäd, ormröt och praktfulla rhododendronbuskage som inplanterades på 1970-talet.

Stora salen har en imponerande takhöjd på nästan sex meter. I rummets hörn står statyer som symboliserar de fyra årstiderna.

De snidade panelerna visar en mångfald av populära, nyklassiska ornament.

»Det var ett drömmuppdrag för arkitekten som fick fria händer«

Kineserier var bokstavligen talat på tapeten när Gunnebo uppfördes ...

När den store bildhuggaren Johan Tobias Sergel skulle beskriva sina intryck av Gunnebo under tidigt 1800-tal räckte superlativen nästan inte till. Till en vän skrev han: "Carlberg har tagit en skön bergstrakt från Italien och placerat den på Gunnebo. När jag kom dit, trodde jag, att det gått med mig som med Jeppe på berget, det vill säga att allt var en villa. Men för att tala allvarsamt; jag trodde mig vara i Roms omgivning, i Tivoli, eller Frescati."

De flesta som upplevt det eleganta lustslottet kan inte annat än att hålla med honom. Det är en alltigenom utsökt miljö som stadsarkitekt Carl Wilhelm Carlberg lät uppföra till John Hall den äldre. Inbäddat i skir sommargrönska ligger det gråmalade träslottet fint

placerat vid en symmetrisk trädgård med figurklippta träd och buskar, nykrattade gångar och välskurna kanter.

Herr Hall, eller "Den rike Hallen" som han kallades, var en av sin tids mest förmögna män. Han och familjen bodde i ett ståtligt hus på Sillgatan i Göteborg, men längtade ut på landet. Efter mycket letande fann de en plats utanför Mölndal där landskapet var ovanligt vackert. Egendomen köptes in den 28 september 1778 och dåvarande stadsarkitekten i Göteborg kontrakterades alltså för att rita en passande villa där. Carl Wilhelm Carlberg, som just var hemkommen från en lång inspirationsresa till bland annat Italien och Frankrike, lär ha satt igång arbetet med stor förtjusning. Intendent Johanna Lindén är väl insatt i historien kring slottet och dess ägare. >

BESÖK SLOTTET

GUNNEBO ligger nära Mölndal utanför Göteborg. Hit tar man sig med bil eller buss 725 från Mölndals station. Här finns en kaffestuga och en krog samt en trevlig butik. Öppet från den 22 juni till den 19 augusti. Enbart guidade visningar av slottet, dagligen kl 12, 13 och 14. www.gunneboslottet.se

1765 gifte sig John Hall med den fjorton år yngre Christina Gothéen, dotter till superkargören vid svenska Ostindiska kompaniet.

HEM MED HISTORIA

Dörröverstycke som visar en allegorisk figur av trädgårdsodlingen.

GUNNEBOS ÄGARE

1778 Grosshandlare John Hall d.ä.
1832 Slaktarmästare Johan Carlsson.
1838 John Barclay och Martina Lamberg.

1870 Apotekaren Arthur Cavalli.
1888 Wilhelm Denninghoff. Hans dotter Hilda får slottet i hemgift.
1922 Carl och Hilda Sparre.
1949 Mölndals stad.

Nötskrikans broderade fjäderdräkt ger ett högst naturtroget intryck.

> –John Hall hade rötter i England och i slutet av 1700-talet grundade han det Hallska handelskompaniet, berättar hon.

Företaget exporterade timmer, tranolja och järnvaror från Sverige till England. Oljan utvanns ur sill som det fanns gott om på västkusten på den tiden och användes framför allt till bränsle i gatlyktor.

–Det sägs att alla gator i både Göteborg och London lystes upp av tranolja från de Hallska fabrikerierna, säger Johanna.

Carl Wilhelm Carlberg fick utforma anläggningen i stort sett efter eget tycke och han hade nästan obegränsat med pengar att röra sig med. Han gick till verket med enorm omsorg, ingen detalj var för liten, inget hörn för obetydligt. Han gjorde själv alla ritningar, inte bara till slottet och de kringliggande byggnaderna utan trädgården, den fasta inredningen med väggdekorationer, möbler, kakelugnar och alla dekorativa detaljer.

–Det intressanta är detaljrikedomen, fortsätter hon. Det är som

att Carlberg ständigt letade efter nya mönster. Alla rum har olika stolar, alla kakelugnar är unika och inte ett staket i parken är det andra likt.

Carlberg tog hjälp av en italiensk bildhuggare från Bologna, Gioacchino Frulli. Frulli jobbade med den finare utsmyckningen som reliefer, skulpturer och annan plastisk inredning. Det tog lång tid att färdigställa det stora byggprojektet, men familjen Hall kunde äta sin första middag i den nya huvudbyggnaden fredagen 22 juli 1796, även om inte hela anläggningen var färdig.

Gunnebos stora salong ligger centralt placerad innanför vestibulen. Tre stora franska dörrar leder ut mot terrassen och trädgården som breder ut sig nedanför. Här levde familjen Hall ett behagligt lantliv och de fick ofta besök av mäktiga personer. Det var inte bara Ser-

Intendent Johanna Lindén.

gel som beundrade Gunnebos skönhet. Gustav III besökte Gunnebo 1788, och återkom redan samma höst för att ånyo gästa godset.

–Den förnämsta av alla besökare under denna period måste nog ändå ha varit kung Ludvig den XVI:s och Marie Antoinettes dotter, ”Madame Royal”, Marie Thérèse Charlotte som besökte Gunnebo tillsammans med andra franska emigranter 1808.

Men då fanns inte längre John Hall kvar. Den enorma Hallska förmögenheten där Gunnebo ingick hade gått i arv till hans son, John Hall den yngre. Han avstod dock Gunnebo till förmån för sin mamma som bebodde Gunnebo fram till 1818.

John Halls son var konstnärligt och vetenskapligt begåvad, men hade tyvärr inte ärvt sin fars skicklighet i affärer. Redan 1807 var den enorma förmögenheten försringrad och han begärdes i konkurs. Han levde resten av sina dagar i misär, först i Göteborg senare i Stockholm där han blev känd som ett av stadens sällsamma original. När han gick >

Christina Halls sängkammare. Vid sidan om sängen står en av femton bevarade originalkakelugnar. På den andra sidan ses ett inbyggt skåp med skatter i porslin.

»Gustav III var gäst på Gunnebo liksom Marie Antoinettes dotter«

HEM MED HISTORIA

Gunnebo är ett allkonstverk där Carlberg ritade allt från spisar till parkettgolv.

I östra delen ligger fru Halls rumssvit, vars profil syns på gipsmedaljongen.

»Alla rum har unikt designade stolar och kakelugnar«

> bort 1830, ihjälfrusen sägs det, hopkrupen invid en släckt bakugn, såldes Gunnebo på auktion och flera ägare avlöste sedan varandra.

1889 gifte sig godsets dåvarande ägares dotter, Hilda Denninghoff med friherre Carl Sparre och de gjorde Gunnebo till sitt hem. De såg som sin livsuppgift att vårda, bevara och återställa Gunnebo till sin forna prakt. Turligt nog hade slottet undgått de föga pietetsfulla ”renoveringarna” som annars var vanliga under 1800-talet.

FAMILJEN SPARRES TID på Gunnebo kännetecknades av gästfrihet, otvunget sällskapsliv och allehanda festligheter. Under sommaren lämnade kung Gustav V sitt älskade Särö för att vara främste gästen vid friherrinnans omtalade ”kungamiddagar”.

I samband med Hilda Sparres bortgång 1948 gick en epok i godsets historia i graven. Men redan året därpå började en ny då Mölndals stad köpte Gunnebo av sterbhuset. Sedan dess har ett febrilt arbete med att varsamt återskapa Carlbergs vision pågått.

– Tack vare att nästan alla av Carlbergs originalritningar finns bevarade så har det varit möjligt att återställa slottet som det en gång såg ut, förklarar Johanna.

Gunnebo är nu öppet för allmänheten och beskådas årligen av tusentals besökare som kan njuta av det hänförande slottet och dess välskötta trädgårdar. Kanske känner de igen sig i Johan Tobias Sergels beundran; han fortsätter att hylla slottet i brevet till vännen Per Tham på Dagsnäs slott: ”Arkitekturen liknar Poesi, ju intressantare tavlor man finner i ett poem, desto mera beundrar vi det. Homeros och Vergilius äro bevis härpå. Sedan jag sett Gunnebo, sätter jag ett oändligt värde på Carlberg ...”. □

I GRANNSKAPET

VÄRT ATT BESÖKA: Mölndals kvarnby och Mölndalsfallet, som är upphovet till Mölndals stad.

www.molndalskvarnby.se

ÄT GOTT PÅ: Kaffestugan på Råda Säteri serverar lunch på vardagar

och håller öppet lö-sö, kl 11-17.

www.radasateri.se

HANDLA HÄR: Fynda fint papper på Kvarnbyns handpappersbruk. Ti kl 14-18, on kl 12-16.

www.kvarnbynshandpapper.org

Vinn boken!

Vi lottar ut fem exemplar av boken *Gunnebo - Historien, hantverket, trädgårdarna, maten* av Ewa Kewenter och Gunnel Carlson, värde 310 kr (Arena).
Gå till sidan 129 för att delta i utlottningen.